

ПОНЯТТЯ «СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА»

Термін «sustainable development» (у вітчизняному перекладі – «сталий розвиток»), набув широкого поширення після публікації доповіді «Наше загальне майбутнє», підготовленої в 1987 р. Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку, створеної під егідою ООН. У формулюванні ООН сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Інші існуючі визначення даного поняття засновані на економічних, соціальних і політичних відносинах в суспільстві.

Проблема сталого розвитку складних систем, зокрема суб'єктів господарювання, активно обговорюється в науковому середовищі. Незважаючи на наявність різних трактувань даного поняття, загального його визначення не існує.

Існує думка, що застосування поняття сталого розвитку в економіці більш логічно саме на макроекономічному рівні як постійної, стабільної прогресивної зміни економічної системи під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Умови і можливості концепції сталого економічного розвитку розглядаються також в аспекті формування регіональної політики (М. Redclift, D. Pearce, A. Giddens, А. Гранберг, Т. Морозова, М. Победіна, Г. Поляк, І. Погосов). При цьому сталість регіонального розвитку розглядається як тривалість збереження умов для відтворення потенціалу території в режимі збалансованості і соціальної орієнтації.

Спектр визначень сталого розвитку на мікроекономічному рівні також досить різноманітний. У низці визначень (Л. Волкова, А. Коряков та ін.) поняття «стійкість підприємства» і «сталий розвиток підприємства» ототожнюються, що є дещо суперечливим. Зокрема, Н. Хомячкова під стійким розвитком підприємства розуміє «спосіб його функціонування, який забезпечується перетвореннями внутрішнього середовища підприємства з метою самозбереження і відтворення соціально-економічних процесів шляхом гармонізації взаємин із зовнішнім середовищем».

Деякі науковці (І. Трибушний, М. Арістархова та ін.) розглядають стійкий розвиток як результат інноваційної діяльності. Так, М. Нечипор, розглядаючи сталий розвиток підприємств машинобудування, вважає, що дана категорія повинна включати «значні загрози економічного і соціального характеру, без урахування яких проблема сталого розвитку... не може бути вирішена», і дає

наступне визначення: «сталий розвиток підприємств машинобудівного комплексу – це безперервний динамічний процес інноваційного розвитку на основі технологічної модернізації, що забезпечує науково-технологічну безпеку країни і конкурентоспроможність суспільного виробництва, підвищення якості життя населення».

Інші дослідники (Л. Абдуліна, В. Величко, К. Грішаков, Л. Саліта, І. Смачило та ін.) дотримуються точки зору, згідно з якою сталий розвиток підприємства забезпечується за рахунок зростання (або підтримки на певному рівні) показників його ефективності. Так, М. Бетілгірєва і Р. Дацаєва конкретизують визначення даного поняття, розуміючи під ним таку динаміку виробництва і реалізації продукції, за якої зберігається стабільно високий результат функціонування підприємства, спостерігається зростання матеріально-речової і вартісної структури виробництва і реалізації продукції, забезпечується його капіталізація і ефективне управління.

Гусєв С. проводить дослідження даної дефініції з використанням висновків теорії систем, що розвиваються, розглядаючи підприємство як соціально-економічну систему, яка еволюціонує, розширюється. Враховуючи загальні закономірності систем, дослідник під сталим розвитком підприємства вважає його рух по стрілі часу з характерними стійкими і нестійкими фазами, що визначають можливість його переходу в новий більш складний і різноманітний стан. Аналогічної позиції дотримується й О. Кучерова, розглядаючи діяльність підприємства як «незворотний, спрямований і закономірний перехід системи з одного стану в інший, що відрізняється від першого збільшеннями або зменшеннями деяких параметрів», відповідно сталий розвиток підприємства є рівноважною збалансованою поступальною зміною всіх показників стійкості підприємства, яке спроможне протистояти ентропійним тенденціям, зберігаючи при цьому цілісність і основні властивості.

У деяких визначеннях (Л. Квятковська, С. Телешевська та ін.) сталий розвиток розглядається з двох позицій: як стан та процес. Інші – акцентують зв'язок сталого розвитку підприємства з його потенціалом (Н. Васюткіна, Ю. Дерев'яно, Т. Піддубна та ін.).

Таким чином, коло визначень сталого розвитку підприємств як економічної категорії досить широке. Вважаємо, що це поняття має включати вплив факторів зовнішнього середовища, без урахування яких дана проблема для сучасного підприємства не може бути вирішена.